

Plaatselijk Belang Foxel-Scholtenskanaal

Sscr. B.Visser Voss
Foxel 29

7881 PH Emmerocmpasuum
Tel:0591-353674

Emmercompascuum 25-10-2005	
PROV. BESTUUR VAN DRENTHE	
No.:	2005010024
Ingek.:	26 OKT 2005
Class nr.:	
TE BEH. DOOR:	SG

Aan de Provinciale Staten van Drenthe

Geachte Statenleden.

In 1998 kwam DLG en de Gemeente bij ons om met de bevolking van de Foxe - Verlengde Scholtenskanaal te praten over het opnieuw aanleggen van het riviertje de Runde, welke jaren geleden door ons gebied heeft gestroomd.
Het was de bedoeling er een recreatieve plan van te maken, die de Foxel en Verl.Scholtenskanaal met elkaar zou verbinden.
Wel kwamen er vragen van ons waarom werd niet begonnen bij de bron (Zwartemeer).
Antwoord: Eerst zou de Foxel worden aangelegd waarna de rest zou worden uitgevoerd.
Was er geld voor het project.

Antwoord was Ja.

Het geld was beschikbaar gesteld door het Ministerie van Landbouw.
Tevens hebben wij gevraagd of de afspraken die gemaakt werden door de deelnemende overheden werden ondersteund.

Antwoord was Ja.

Na verschillende vergaderingen werd in oktober een akkoord bereikt.
Er zijn verschillende besprekingen geweest omdat een ieder zich bewust was, dat dit een plan was, waar mensen over 100 jaar nog plezier van zouden hebben.
Het plan werd besproken met de bevolking, de details zouden met het bestuur worden besproken.
Binnen een half jaar zou dit met het bestuur worden besproken en voor 2004 zou dit worden uitgevoerd.

Tot onze verbazing hoorden wij niets meer van de DLG of de Gemeente.
Wanneer wij contact opnemen word gezegd dat we niet ongerust hoefden te zijn.
Het duurde wat langer maar het geld voor dit project was geoormerkt en het kwam wel goed.

In 2001 lazen wij in de krant dat het grond tussen Foxel en Scholtenskanaal slecht te verwerven was.

Hierop hebben wij een openbare vergadering uitgeschreven waar Wethouder Klaver en de heer Strating van DLG waren uitgenodigd.

Tevens waren de landbouwers waar de grond van was aanwezig.

Ter plekke werd de grond te koop aangeboden.

Ze zouden binnen een maand afspraken maken met de landbouwers. Ze zijn er nooit geweest.

Geachte Statenleden

Zes jaar lang is er van alles beloofd, waarbij werd gezegd dat het geld voor het gebied op de plank lag en geoormerkt was.

Dus niet voor andere doelen gebruikt kon worden.

Plotseing kwam eind 2004 de DLG met de boodschap dat wij maar 60% kregen van datgene, wat ons is beloofd was.

Op woensdag 19 oktober kwam DLG met een nieuw plan waaruit bleek dat nog geen 50% van het totale plan werd uitgevoerd.

Bij het nieuwe plan werd niet Foxel en Scholtenskanaal met elkaar verbonden maar uit elkaar gehaald. Wat in houd dat tweederde van de bevolking de Runde niet kan zien.

En er ook niet bij kan komen als men niet 500 meter om wil lopen.

Dit omdat er landbouwgronden om heen blijven liggen.

Wij zijn 6 jaar van het kastje naar de muur gestuurd dit is voor het bestuur niet aanvaardbaar.

Wij zijn tegen dit plan waarbij wij willen vastleggen, dat de bevolking het laatste woord heeft.

Uit een schrijven van DLG blijkt dat in 2006 weer gelden voor de Runde vrij komen.

Waarom word het plan dan niet alsnog aangepast.

Geachte Statenleden

Wij zullen de plannen die er nu liggen nog niet aan de bevolking voorleggen.

We wachten nu op uw antwoord.

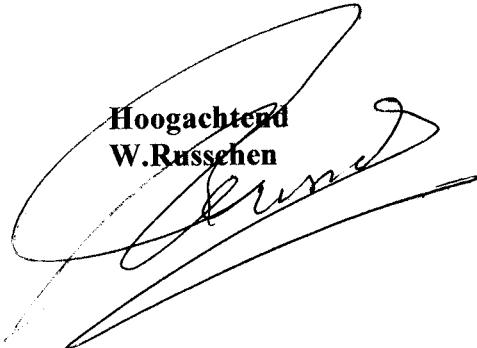
Wij zijn bereid mondeling toelichting te geven, u bent ook welkom om alles ter plekke te bekijken.

Bijlage 1

In afwachting van uw antwoord

**W.Russchen
Spindel 44
7881 BG Emmercompascuum
tel:0591-352166**

**Hoogachtend
W.Russchen**

*Perspectief / met o.a.
Voor Zuid-Oost Drenthe
donderdag 28 mei 1998*

**mannen van
Foxel praten
graag over de
Witte Wieven'**

Foxel/Scholtenskanaal ziet uit naar oude rivier

'De Witte Wieven zullen wel niet terugkomen'

*Van onze ver-
slaggver Maart-
ten Ackermans*

EMMERCOMPASCUUM - De herinrichtingsplannen voor het gebied Oostgroningen en de Gronings-Drentse Veenkoloniën van het ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij zijn in het buurtschap Foxel/Scholtenskanaal in goede aarde gevallen. Met name is voor dit gebied van belang het zo veel mogelijk in oude staat herstellen van de rivier de Runde. In het natuurgebied Bargerveen tussen Weiteveen en Zwartemeer zal de rivier ontstaan. Via Kiazionaveen, Bargercompascuum, Kiazineaveen-Noord, Emmercompascuum en Roswinkel zal hij naar Ter Apel stromen.

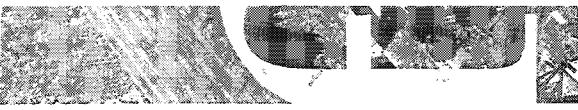
De Runde is verdwenen in de tijd van de turfwinning, met het kanaliseren van het veengebied. Op sommige plaatsen is de Runde teruggebracht tot een sloot van een paar meter breed. Op andere plekken is de rivier geheel verdwenen en land geworden. Met het in ere herstellen van de rivier is daarom heel wat landonteigening gemoed. Harry Berg, landschapsarchitect van het ministerie, Piet Ziel, landschapsarchitect van de gemeente Emmen en Jeroen van Westen, vormend kunstenaar, zijn al twaalf maal in gesprek geweest met de bewoners van het buurtschap. "De bedoeling van deze gesprekken zijn," aldus Berg, "om met de mensen te praten over hun wensen en

over ons wensen bij het verbeteren van het landschap."

Berg vertelt dat het herinrichtingsplan van het ministerie de verbetering van het hele landschap beoogt. De Runde zijn oude loop hergeven is dus slechts een onderdeel is van dit totale plan. Toegespitst op deze rivier vertelt hij: "De Runde zal weer de rivier worden die hij was, een rivier met een erg wisselende bedding, soms smal en dan weer breed. Op sommige plaatsen kan de bedding zelfs wel uitlopen tot een vijverachtig plas. Langs de hele loop van de rivier zal een wandelpad worden aangelegd." Jeroen van Westen is bij het project betrokken om in de nieuwe vormgeving van het landschap voor verrassende elementen te zorgen. Het totale project zal een jaar of tien in beslag nemen.

Wiebe Russchen is vice-voorzitter van Plaatselijk Belang Foxel/Scholtenskanaal. "De twee besprekingen," licht hij toe, "die de bewoners van de buurt met de drie heren hebben gehad zijn goed verlopen. De Runde is in ons gebied welkom. In de laatste vergadering, drie weken geleden, werd duidelijk dat de onteigeningssituaties die nodig zijn, niet in onoverkomelijke problemen zullen stranden. Afgesproken is zelfs, dat de plannen kunnen doorgaan en dat wij, als Plaatselijk Belang, namens de bewoners de verdere details

met de heren kunnen regelen." Persoonlijk is hij ook positief over wat er staat te gebeuren. Hij wijst naar het land waarop hij vanuit zijn woonkamer zicht heeft, op weide met hier en daar wat bosjes: "Het zal hier veranderen. De rivier die door natuurgebied van bos en heide stroomt. Zo hier en daar zal ook grasland liggen. Bewoners kunnen daar schapen op houden. Het wordt een natuurgebied waar ook de bewoners in betrokken zijn. Dat is toch prachtig. Het wordt hier een gebied waar iedere inwoner hartstikke blij mee is. De mensen hier zijn echt blij dat de Runde terugkomt." Als het zo mooi wordt, bestaat dan niet het gevaar dat de huizen van de bewoners opgekocht zullen worden? Russchen is hier heel duidelijk in: "Nee. Onze huizen zijn voor kapitaalbezitters te klein. Het zijn geen villa's waar het vele geld naar op zoek is. En er mag hier niet meer blijgebouwd worden. Het zal hier blijven gaan zoals het altijd ging. De huizen worden verkocht als de bewoners op leeftijd zijn, en dan gaan ze meestal over van ouders op kinderen. Een enkeling zal van buitenaf hier komen. Maar, zolang dat een enkeling blijft, geeft dat niets. Dat is nu ook al." Wordt het weer helemaal vroeger? "Niet helemaal. Legendas als van de Witte Wieven zullen wel niet meer ontstaan. Maar ik reken er wel op dat de vuurvliegjes weer te zien zullen zijn."

harry berg, jeroen van westen, piet ziel

Foxel en Rosswinkel, dorpen in de leegte

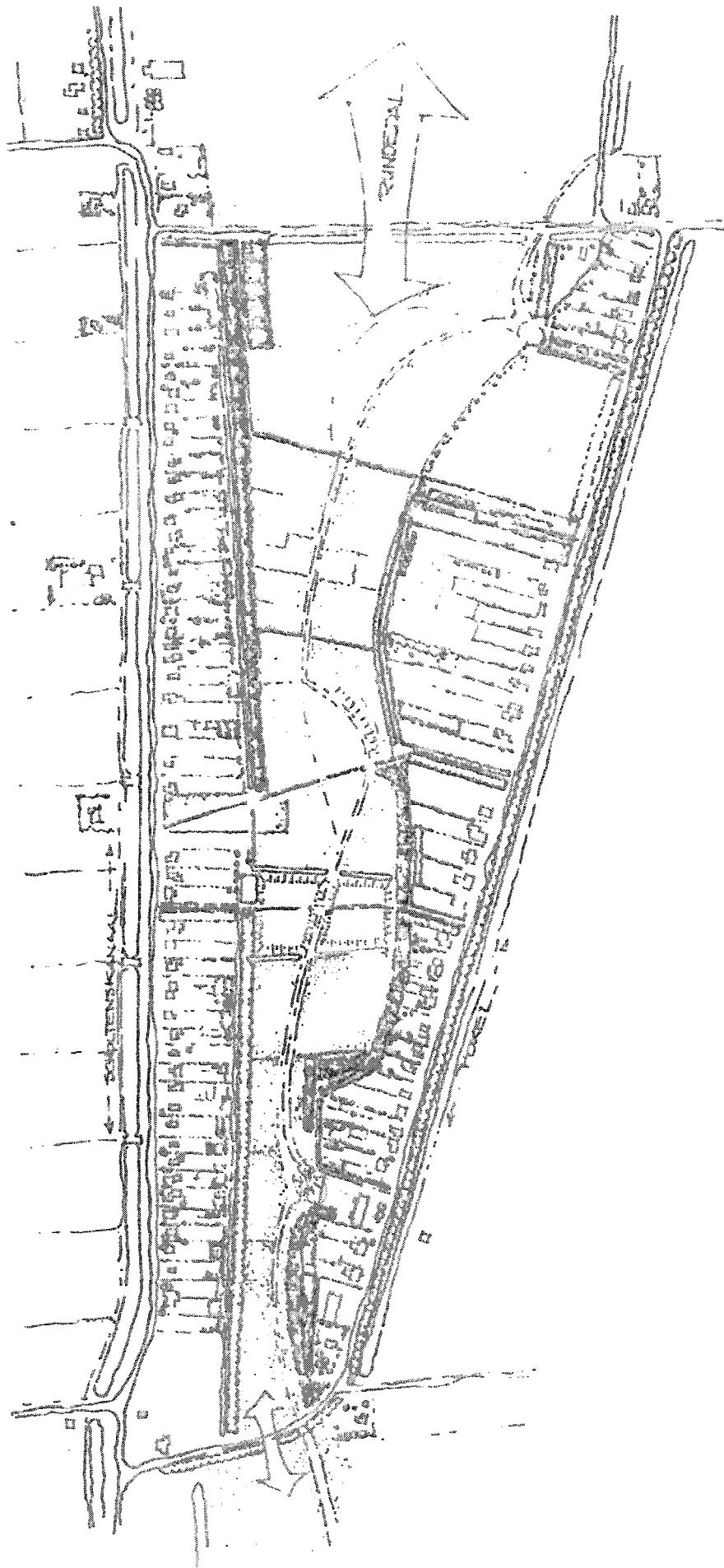
VRIJDAG 13 MAART 2009
kinderen in de buurt van het dorp wat in het veld
kunnen laten spelen, want dat was het mooiste wat er
was en nu kun je bijna nergens meer naar toe lopen.
Een bewoner

Nieuwleusenseweg 1999, No. 5

Dit artikel gaat over ervaringen in de Ermense Veenkoloniën rond de dorpen Foxel en Rosswinkel, over het geheim van een nieuwe manier van plannen maken: planvorming in dorpslandschappen. We hebben het gevoel dat we het afgelopen jaar samen wat bijzonders hebben beleefd met het werken aan het landschapskunstproject Was getekend, de Runde. Een project waarbij de verborgen kwaliteiten van de Veenkoloniën zichtbaar worden gemaakt door de Runde, een voormalige veenkreek, als leidraad te nemen voor allerlei culturele en landschappelijke verrijkingen. In dat kader hebben we vorig jaar een tournee langs alle dorpen in het Runderdal, een reizend werkatelier. Daar konden de mensen in het gebied hun eigen ideeën en herinneringen inbrengen in het kunstproject. Niet alleen de tientallen bewoners kregen zich op de kwaliteiten en de mogelijkheden in hun dorpsgebied, wijnself kregen een heel ander, een verrukt beeld van het gebied.

In dit artikel gaan we dit kleine wonder uitdiepen en proberen we conclusies te trekken die ook elders toegepast kunnen worden.

Harry Berg is landschapsarchitect Dienst Landelijk Gebied Assen, Jeroen van Westen is beeldend kunstenaar en Piet Ziel is senior landschapsarchitect Zandvoort Ordening & Advies Enschede.

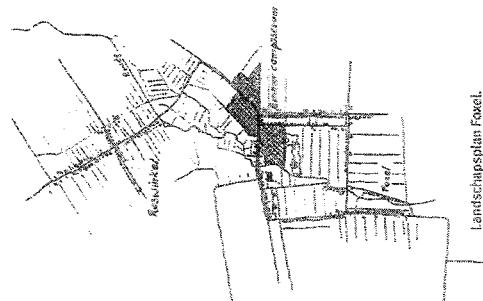

Landschapsplan Foxel

Lij suggesteerde de werkgroep o.a. een aantal kunstenaars, waaruit ieroen van Westen werd gekozen om het gedachtegoed uit te werken. Hij voegde de thema's kleur en beweging toe aan de *Verborgen Rijkdam* en maakte zo een beeldende analyse van het landschap. Uiteindelijk stelt hij voor het landschap van de voormalige Emmer Veenkoloniën te beschouwen als een kunstwerk; het landschap een compositie van punten die nader aangeduid kunnen worden; een verhalende lijn met het centrale thema Water als onderwerp. Van Westen pleit voor een nieuwe Runde. Geen reconstructie op basis van oude kaartbeelden, maar als een handtekening voor een nieuw landschap waar water weer een rol van betekenis mag vervullen. Het moet een doordopende lijn van water worden, met fiets- en wandelpaden er langs; een ecologische verbinding dwars op de druk bereden wegen. De vorm van de beplanting ertlangs vervult naar elementen in het landschap. De Runde vormt de verbinding van de toekomstige ruitenhessen, spaarbekkens en recreatieplaatsen. Zo kan gebiedseigen water worden benut als een middel in de strijd tegen verdrogging.

landschap waar alle waarden geanalyseerd; landbouw, economisch, cultuurhistorisch, ecologisch, recreatief, infrastructuur en stedenbouwkundig (zie Noorderbreedte 1988-2). In de periode van de nadere invulling van de plannen van de Henrifichting lanceerde Piet Zieu vanuit de gemeente Emmen het idee van het gebruik van de *Verborgen Rijkdam* voor versterking van de ecologie en verbetering van de leefbaarheid in de buitengebieden van de gemeente Emmen. In *Verborgen Rijkdam* wordt voor gebouwd op de beeldstructuur van Emmen. Een tekening van die structuur begint met de keileemruggen, beekdalen en kwezelosse (vlakken). Daaroverheen komen de ontgravingenstructuren van linnen en verschillende verveningspatronen (lijnen en punten), met ten slotte de laag van de naoorlogse ontwikkelingen (lijnen, vlakken en punten).

KUNST IN DE HERINRICHTING
De herinrichtingsplannen hebben vanaf het begin een traditie in het toepassen van beeldende kunst. In het boek *Straat hier ergens een beeld?* zijn meer dan honderd gerealiseerde beelden in de Gronings-Drentse Veenkoloniën beschreven. Voor het deelgebied Emmen lanceerde Harry Berg het idee binnen de Henrifichting niet uit te gaan van kunst op een sokkel, maar de kunst te integreren met het landschap. In de werkgroep KienKunst in de Emmer Veenkoloniën groeide de gedachte de *Verborgen Rijkdam* als onderlegger te nemen voor een masterplan voor de beeldende kunst. Het Praktijkbureau (onderdeel van de overheid) ingestelde Mondriaan-stichting, werd gestuurd door de duur van hun wonen in het gebied, door hun mate van directe afhankelijkheid, door hun niet als taak kunst in de openbare ruimte te begeleiden

*Vroegej. veld niet duschius was nog een eiland verstu...
Een gebied waar je vrij was als kind, niemand viel je lastig, natuur en avontuur voor jezelf. Nu is dat niet al die recreatieve paden en regels heel anders, je clean.'*

Bewoner Klazienaveen

kennis van het beeld dat anderen hebben van hun voorstel.

WERKATELIERS

Om in een zivolle en gerichte dialoog met de bewoners te kunnen treden is een reizende tentoonstelling gemaakt waarin de Emmer Veenkoloniën werden voorgesteld als een kunstwerk vol *Verborgen Rijkdam*; een rijkdom die aan de hand van een waterloop beter zichtbaar gemaakt kan worden. Op de werkateliers werden de *Verborgen Rijkdam* en het plan *Was Gerefend*, de Runde monding, toegelicht en werden de mensen uitgenodigd te vertellen over hun herinneringen, hun beleving en waardering van het landschap en hun toekomstverwachtingen. Leitmotiv was het water dat nu nauwelijks meer zichtbaar is. Het verdwenen

*'Er stand achter het dorp aan het pad een kouschuite.
In de balken van deze schuur stonden de namen van
geleerden gekraast. Dat was een echte schoolplaats, een
ontmoetingsplek.'*

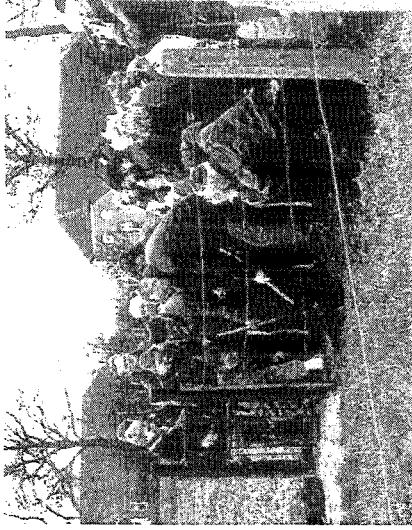
Bewoner Roswinkel

BELEVING VAN DE BEWONERS

Een moderne landinrichting is veel meer dan een puristische benadering van optimalisering van de land- en tuinbouw. Het is nadrukkelijk ook landschapsbouw die verantwoording aflegt tegenover de cultuurhistorie. Daarom kunnen bestuurders, landschapsarchitecten en kunstenaars via de landinrichting het beeld van het landschap versterken en daarmee de leefbaarheid verbeteren. Bij het vormgeven aan een landschap kan niet worden gesteld naar een landschap dat af is, maar eerder naar een levend landschap, een landschap met een zichtbaar verleden en mogelijkheden voor de toekomst. Voor het op deze manier benaderen van een landschap is het van groot belang de geschiedenis van het landschap te kennen en de huidige beleving te kennen. Literatuuronderzoek kan veel bijdragen, maar de belangrijkste vorm van kennis ligt bij de bewoners. Wat zij zich herinneren, wat zij verwachten van het landschap weghen, klinkers, vogels en planten; over hoe het avontuur wordt gestuurd door de duur van hun wonen in het gebied, door hun mate van directe afhankelijkheid, door hun

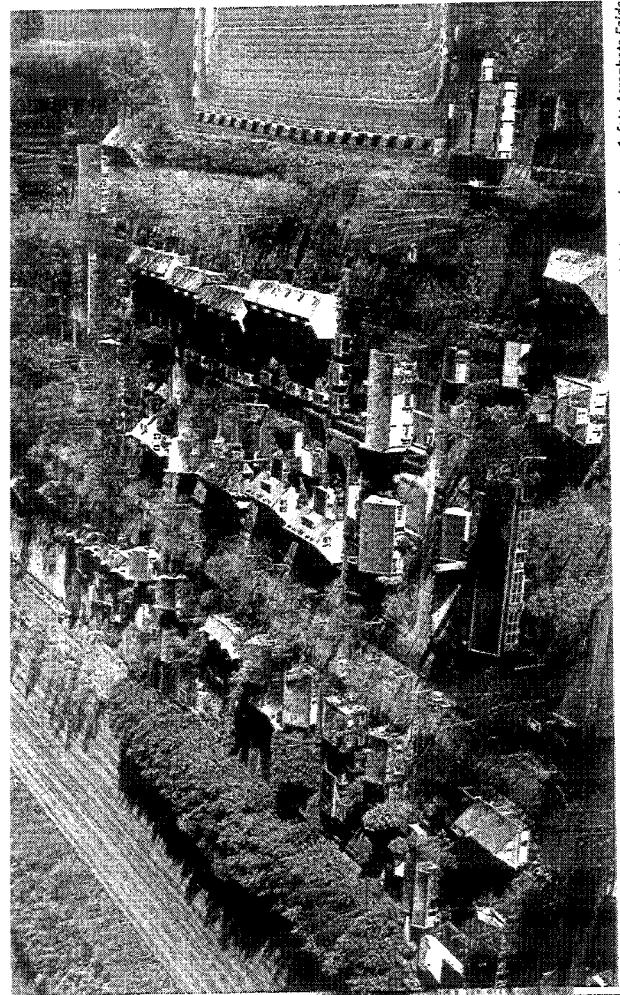
Het inpakken van een heg en het plassen van een hek kost niet veel
werkhof te Roswinkel.

rievende Runde leeft nog sterk in de herinnering van mensen. Tijdens de werkateliers kwamen de verhalen los. Zo vertelden mensen dat de Runde dicht tegen het maal-terpantenveld lag en rondzag van het wieren, en dat ze wel eens overstromde. Men vertelde over verdwenen vinkels, Wat zich herinneren, wat zij verwachten van het landschap weghen, klinkers, vogels en planten; over hoe het avontuur is verdwenen, over verbetering van woonomstandigheden, Tijdens de werkateliers zijn drie bundels verhalen en

langs het Verenigde Groninger Schipholweg. De veenkolonien hadden lange tijd contact. Haaks op de Runde, die stroomde tussen de twee kanalen, waren bosjes op veenrestanten. De laatste dertig jaar zijn deze opgeruimd, werd de Runde gedempt en verdoot het gebied tussen de linten haartoe-gankelijkheid. Zowel Roswinkel als Foxel zijn als twee eilandjes in het omringend landschap komen te liggen. Uitsluitend de verharde wegen zijn openbaar toegankelijk, en die zijn lang, recht en meestal geasfalteerd. Ze zijn levensgevaarlijk geworden. Er is veel ruimte, maar weinig plek; weinig plek voor ommetjes, recreatief metegebruik, natuurontwikkeling en dergelijke; wel dorpen met open ruimte, maar geen dorpslandschap meer. Dorpen in de leegte, als eilandjes in zee, daar wilden we wat aan doen zonder de dramatiek van dit landschap geweld aan te doen.

'De wereld is voor kinderen nu kleiner, voor automobilisten groter.'
Bewoner Barger-Compascuum

Roswinkel, november 1996, foto Aerophoto Eelde

Behalve dat de informatie van het werkatelier gebukt wordt in het rader vormgeven van de nieuwe Runde, leverde het de gemeente ook een werkwijze voor het project *Was getekend, de Runde blijkt* een voorbeeld te gaan met het huidengebied. Tijdens de werkateilers zat iedereen aan een grote tafel waarop de kaart van het gebied geschilderd was. Het ene verhaal liep het andere op en het inzicht in het gebied en haar bewoners groeide. Het project *Was getekend, de Runde blijkt* een voorbeeld te zijn van hoe zorgvuldig omgegaan kan worden met dorpslandschappen.

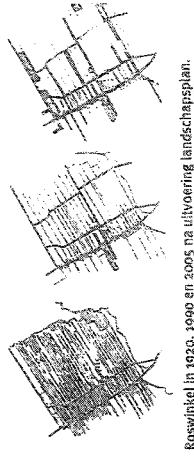
Foxel en Roswinkel zijn twee dorpen in het gebied van de Veenkoloniën tussen Emmen, Emmer-Compascuum en Ter Apel. Tot de Tweede Wereldoorlog was het landschap ten oosten van Emmen een druk verveningengebied, waarin herinrichting van Oost-Groningen en der Gronings-Drentse Veenkoloniën tussen Emmen, Emmer-Compascuum en Ter Apel. Tot de Tweede Wereldoorlog was het landschap

een kaaï. Het is nu een verwachtingsvoel landschap dat rijp is voor nieuwe ontwikkelingen. Roswinkel is al vanaf de twaalfde eeuw bewoond. Tot voor de oorlog was het een zwaar beboste nederzetting met veel elzenbosjes. Het dorp was per schip bereikbaar over de Runde, de witte leuning van de bruggetjes, leven nog voort in de herinnering van bewoners. Op het moment is er weinig meer van te zien, het historisch aanzien van het dorp heeft zwaar te lijden gehad van de schaalvergroting in de landbouw.

De sielen en vaarten zijn dicht en de bomenrijen zijn verstoord. Ook de schans, in de reeks van forten en leidlijnen tussen Coevorden en Nieuweschans, is gegaan. Foxel is een heel ander dorp; het bestaat uit een streekeiland-

In de jaren zeventig kwam de speenhoping van problemen in de Veenkoloniën op de politieke agenda. Blina desastreus waren de milieuproblemen zoals de vervuiling van het water door de aardappelmelfabrieken, en de stofstromen op de door de intensieve aardappelteler overbelaste veestieren datgronden. Maar ook de sociale problemen door de hardnekkige werkloosheid ontwrichten de dorpen. De lage aantrekkelijkheid van het gebied werd nog versterkt door het gebrek aan recreatieve mogelijkheden. Door een speciale landherinrichtingswet (1979) werd in de Tweede Kamer geregeerd dat de proble-

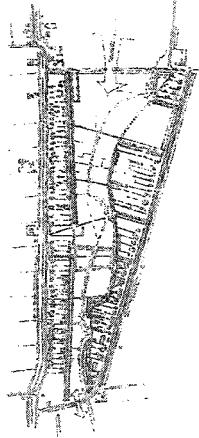
VERBORGEN RIJKDOM

Roswinkel in 1920, 1990 en 2005 na uitvoering landschapsplan.

men in de Veenkoloniën geïntegreerd moesten worden opgelost. Behalve om landbouw ging het ook om verbetering van dorpen, natuur, recreatie, waterhuishouding en infrastructuur. Het wettelijk instrumentarium van land-inrichting maakt het mogelijk met de grond te schuiven.

Foxel is een heel ander dorp; het bestaat uit een streekeiland-

Landschapsplan Foxel

